

משפטים חכ"א שיחה ג'

הכרחו של רש"י לפרש שמשה כתב "מבראשית ועד מתן תורה" הוא מ"ואל משה אמר עלה אל האלוקים גו'", שרש"י מפרש שפרשה זו נאמרה לפני מ"ת, ואם כן דברי הברית קאי על כל מה שנאמר עד אז, והיו ב' סוגי כתיבה, מבראשית ועד מ"ת (שנכללו בתורה), ומצוות שנצטוו במרה.

ברש"י (כד, ד): "ויכתוב משה: מבראשית ועד מתן תורה וכתב מצוות שנצטוו במרה". ובהמשך הפרשה על הפסוק (כד, ז) "ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם", מפרש רש"י: "ספר הברית: מבראשית ועד מתן תורה ומצות שנצטוו במרה".

וצריך להבין מהו ההכרח לפרש שמשה כתב "מבראשית ועד מתן תורה" ולא את ההכנות למתן תורה (על דרך שפירש רש"י ש"ויספר משה את כל דברי ה'" קאי על מצות פרישה והגבלה, ואם כן כאן אפשר לפרש ש"ויכתוב משה" קאי על ההכנות למתן תורה ששייכים גם לאחר מתן תורה - "והיה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי גו'"), ובפרט שרש"י מצרף שני דיעות מהמכילתא? ומדוע צריך לפרט עוד פעם ב"ויקרא באזני העם" שקאי על "מבראשית ועד מתן תורה", ומדוע אינו מפרש בקיצור שקאי על הספר שכתב?

והביאור: בנוגע לכללות פרשת "ואל משה אמר עלה אל האלוקים" ישנה מחלוקת, דרש"י מפרש שפרשה זו נאמרה לפני מתן תורה, ואם כן דברי הברית קאי על כל מה שנאמר עד אז, מבראשית ועד מתן תורה. והכתיבה הוא בשביל לתת תוקף לברית.

ועל פי זה מובן מדוע רש"י אומר "וכתב" פעם נוספת: "וכתב מצוות שנצטוו במרה", כי היו ב' סוגי כתיבה, הכתיבה מבראשית ועד מתן תורה - דפרשיות אלו נכתבו בתורה, וכתיבה של המצוות שנצטוו במרה, אך לא באופן שנכתבו אח"כ בתורה (ועל דרך שבפרה לא כתב אלעזר הכהן וכיוצא בזה). משא"כ להרמב"ן שפרשה זו נאמרה לאחר מתן תורה אין לחלק בין כתיבת הפרשיות עד מתן תורה והמצות שנאמרו בפרשת משפטים.

ועל פי הנ"ל - שהיו ב' סוגי כתיבה - מובן מדוע רש"י צריך לפרש ש"ויקח את ספר הברית" כולל את הפרשיות עד מתן תורה ומצות שנצטוו במרה, כדי שלא נחשוב שכתב רק את הפרשיות שיוכתבו לדורות כי ברית הוא לשון יחיד. ועל פי זה יומתק שלאחר שמשה קרא את ספר הברית באזני העם ענו "נעשה ונשמע", שיש לומר ש"נעשה" קאי על המצות שנצטוו במרה, ו"נשמע" קאי על הפרשיות שמבראשית ועד מ"ת.

מיינה של תורה: ישנו חילוק בין שיטת רש"י, שסובר שהברית היה לפני מתן תורה, שאז לפני ביטול הגזירה היה עיקר הברית והחיבור עם הגברא ולא החפצא - לשיטת הרמב"ן שהברית היה לאחר מ"ת, לאחר ביטול הגזירה שאז פעלה הברית תכלית ההתאחדות והיציאה מגדר נברא להתאחד עם הבורא.

אך ישנו מעלה בברית לשיטת רש"י - שהברית היה לפני מתן תורה, שלפי"ז גם לפני מתן תורה היו קשורים עם האלוקות שלפי ערך הנבראים ואם כן מצד מדרגתם היו ראויים לקבל את התורה שלמעלה מגדר הנבראים.